

УДК 340.12

О.Л. Чорнобай

КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ ПРАВА: ІНФОРМАЦІЙНО-ОРІЄНТАЦІЙНИЙ ВИМІР

Визначається місце комунікативної функції у системі загальносоціальних функцій права, характеризується її роль у формуванні соціально корисної, позитивно спрямованої суб'єктивної складової правомірної поведінки, у реалізації прав і обов'язків членів соціуму, в досягненні поставлених цілей у межах чинного правопорядку.

Ключові слова: право, функції права, правова комунікація, комунікативна функція, інформація.

Постановка проблеми. У філософії права прийнято трактувати феномен права як конкретну соціальну форму, в якій втілена воля цивілізованої спільноти щодо захисту від небезпек внутрішніх деструкцій. Конвенціональне за своєю природою право наділене таким механізмом, який урівноважує і приводить у функціональну відповідність протилежні силові вектори всередині соціальної системи. У такій суті правового механізму певною мірою відображена комунікативна природа права. Відомий російський учений А. Поляков, характеризуючи комунікативний підхід до осмислення багатоаспектної сутності права із загальнотеоретичних позицій, зазначає: «Будь-який юридичний закон являє собою текст. Але текст (семіотики його вважають стратегічною комунікацією. – О. Ч.) як знакова система відсилає до іншої реальності, яку він означає, репрезентує. При цьому текст розкриває свій смисл, стає правовим текстом і джерелом права тільки тоді, коли є суб'єкти, котрі його інтерпретують, здатні цей смисл зрозуміти і втілити у своїй поведінці. Інакше кажучи, будь-який правовий текст існує лише як ланка, елемент системи правових комунікацій. Поза комунікацією право взагалі неможливе, оскільки без комунікації існує не право, а лише деякі матеріальні об'єкти: папір з нанесеною на нього друкарською фарбою, звуки, що мають певну висоту і тривалість (вирок, зачитаний у суді), переміщення якихось тіл у просторі (жести регулювальника) і т.д.» [1, с. 62]. Отже, у теоретичній концепції комунікації право представлене як явище, обумовлене здатністю людини вступати у зв'язки з іншими індивідами, інституційними структурами з метою регулювання міжсуб'єктних і міжособистісних відносин та

унормування соціальної системи. Комунікативний підхід трактує право як засіб взаємодії соціальних суб'єктів, що дозволяє аналітично з'ясувати сутність соціального призначення права: визначати напрямки правового впливу. Наявність різних форм правового впливу дає змогу чіткіше розрізняти власне юридичний вплив права (правове регулювання) та неюридичний (інформаційний та орієнтувальний). Обидва види впливу охоплюються поняттям «функція права».

Значущість цієї категорії проявляється як у характеристиці реальних дій суб'єктів правового регулювання, так і у з'ясуванні залежності між нормами права, правовідносинами, юридичними актами в певному соціальному контексті. Враховуючи це, слід акцентувати на важливості систематизації знань у процесі вивчення окремих функцій (у нашому випадку комунікативної), що забезпечує можливість глибше, повніше зрозуміти зміст саме досліджуваної функції, визначити її інформаційно-орієнтаційне призначення.

Стан дослідження. Проблема функцій права стала предметом дослідження юриспруденції ще з середини XIX ст. Вирішенню окремих її аспектів торкалися у своїх концепціях такі відомі учені, як А. Городовцев, Л. Дюгі, Г. Канторович, Н. Коркунов, Р. Паунда, Л. Петражицький, а в другій половині XX ст. – С. Алексеев, М. Байтін, М. Марченко, М. Матузов, Т. Радько. Тепер ця проблематика присутня у публікаціях В. Ковальського, О. Лошихіна, О. Наливайка, Н. Оніщенко, О. Скаун та інших українських правознавців. За понад столітню історію використання у юриспруденції поняття «функція права» й досі не існує єдиного погляду на визначення його сутності. «Якщо узагальнити різні думки, – пишуть Н. Оніщенко й О. Лошихін, – можна дійти висновку, що під функцією права розуміють або соціальне призначення права, або напрямки правового впливу на соціальні відносини, або й те, й інше разом» [2, с. 9]. Ці вчені пропонують розуміти сутність цього поняття як прояв іманентних, специфічних особливостей права, оскільки саме у функції акумулюються ознаки цього явища, що впливають із його посутньої визначеності як соціального феномена.

Спираючись на сучасний рівень розвитку правової науки, О. Наливайко здійснив спробу класифікації функцій права. В основу класифікації загальноправових функцій, на його думку, слід покласти дві групи критеріїв: внутрішні (які перебувають у межах самого права) і зовнішні (перебувають поза його межами). «Внутрішні критерії (підстави) класифікації функцій права (а саме їх слід вважати онтологічно визначальними у функціонуванні права, тобто його дії у соціальній

системі – *О.Ч.*), – цілком обґрунтовано вважає науковець, – зумовлені аналізом системи права, засобів його впливу на поведінку суб'єктів» [3, с. 15]. На цій підставі виділено систему загальносоціальних функцій, до якої належить і комунікативна функція. Щоправда, з об'єктивних причин автор знехтував аналізом цієї функції, бо ж ставив зовсім іншу мету. Доводиться констатувати, що такій важливій функції права, якою, на наш погляд, слід вважати комунікативну функцію, поки що вітчизняними науковцями не приділено належної уваги.

Враховуючи цю обставину, а також те, що у вітчизняній науці дедалі активніше розробляється тематика комунікативного правового впливу на розвиток і функціонування суспільного організму, поставлено мету – визначити місце комунікативної функції права у системі його загальносоціальних функцій, розкрити її роль і значення у формуванні соціальнокорисної, позитивно спрямованої суб'єктивної складової правомірної поведінки, у реалізації прав і обов'язків членів соціуму, в досягненні поставлених цілей у межах чинного правопорядку.

Виклад основних положень. Правопорядок – система динамічно-рівноважних, публічних і приватних правовідносин, що привносять у соціальне буття начало конструктивності, структурності, системності. Правопорядок – суспільні відносини, засновані на праві, яке захищає, упорядковує і регулює життя цивілізованих спільнот, забезпечує не тільки соціальну дисципліну, а й свободу громадян, обстоює інтереси як держави, так і особистості. Та обставина, що у розпорядженні права є закони і норми як ефективні засоби з адаптування індивідуальної поведінки до зовнішніх обставин, дозволяє віднести його до одного з різновидів адаптивних механізмів, функціонування якого значною мірою має комунікативну спрямованість. Резюмуючи інтерпретацію права, запропоновану А. Поляковим на засадах теорії комунікації, А. Токарська зазначає: «Право – це специфічний різновид інтерсуб'єктивної комунікативної діяльності членів суспільства, результати якої об'єктивуються у правовій культурі, в соціальних інститутах, у правових текстах і втілюються у правосвідомості, правових нормах та правових відносинах, що утворюють правову структуру. Суть права визначається як встановлення правової комунікації, котра передбачає семіотичний (текстовий), соціокультурний (ціннісний), психологічний та праксіологічний (діяльнісний) аспекти» [4, с. 17].

І цілком справедливо вчена вказує на потребу доповнення й уточнення визначення А. Поляковим права, вважаючи недоліком відсутність у ньому лінгвоментальної складової. Безумовно, у задекларо-

ваному автором комунікативному підході бракує комунікативно-лінгвістичного «забарвлення» загальнотеоретичного осмислення комунікативної іпостасі права. На наш погляд, він, очевидно, не став «заглиблюватися» у нетрі теорії мовної комунікації, залишаючись на позиціях теоретика права. Тільки цим можна пояснити, що, поставивши собі запитання: «що ж відрізняє правову комунікацію від інших її різновидів (напевно комунікації)?», дає чітку відповідь: «Право, як практично система дії, засноване на взаєморозумінні, без якого саме його існування неможливе. Адже права нема там, де існує взаємоспіввіднесена поведінка. Тому нема права без інформації, структурованої джерелом права і адресованої суб'єктам правової комунікації. Але умовою правової комунікації є не стільки зміст інформації, і навіть не стільки її прескриптивна (нормативна) форма, скільки переконуюча сила, без якої неможлива сама правова комунікація як практична взаємодія. Тому право є там, де люди переконані в тому, що воно є. А переконані вони в тому тоді, коли право стає частиною їх життєвого світу, простором правової комунікації» [1, с. 63].

Цілком виправдано зроблений нами відступ від визначеної мети дослідження можемо пояснити хіба тим, що акумульована у запропонованому твердженні думка якнайкраще проектується на предмет нашого зацікавлення. Адже ж чим, як не «функціонуванням» комунікативної функції (на жаль, без тавтології не обійтися) права можна значною мірою посилити значення правової комунікації у формуванні суспільної правосвідомості, у завоюванні правового простору. Щоб упевнитися в тому, що комунікативна функція призначена відігравати таку важливу роль, вочевидь доцільно з'ясувати етимологічне значення лексичних компонентів терміна.

Отже, «комунікативна» – прикметник від іменника «комунікація» (з *лат.* *communis* – спілкуюсь із кимось; зв'язок, повідомлення). Цим словом позначається термін, що має багато значень і визначень, однак головна ідея, закладена у його зміст, – процес збільшення спільності та єдності між учасниками (спілкування) на основі передавання та одержання «повідомлень» (інформації). Автор цього визначення – провідний американський теоретик медій Д. Мак-Квейл зазначає, що «існують теоретичні розбіжності щодо того, чи слід вважати комунікацією передавання чи висловлення повідомлення само собою, без доказів рецепції, впливу або досягнення мети. Найважливіші аспекти стосуються двох питань: ступеня реакції або зворотнього зв'язку (односторонній на протипагу інтерактивному процесові); і того, наскільки комунікаційний

зв'язок (а саме його слід вважати однією із важливих ознак комунікативної функції. – *О. Ч.*) є також соціальним зв'язком» [5, с. 487].

Другий компонент – іменник «функція» (з *лат.* *function* – виконання, здійснення) як термін «у сучасній науці має кілька значень і вживається як для характеристики певного явища (його ролі, цілей, завдань, властивостей), так і для визначення сутності сукупності явищ, тобто об'єктивної реальності (її напрямків, видів, форм, способів функціонування). Зауважимо, що серед учених немає одностайності щодо характеристики функцій. Автори обирають різні критерії для класифікації й розуміння функцій, що свідчить про недостатню розробку цього питання на загальнотеоретичному рівні, а це призводить до того, що нерідко науковці обирають критерії класифікації функцій, керуючися суб'єктивними мотивами – своїми науковими інтересами, кінцевою метою досліджень» [3, с. 13].

Відзначимо слухність цього зауваження, оскільки предмет нашого дослідження не отримав належного висвітлення на загальнотеоретичному рівні (про це свідчить відсутність публікацій), а за прийнятними критеріями класифікаційно віднесений до системи загальносоціальних функцій права, то для розуміння сутності комунікативної функції аргументованою підставою може послужити комунікативний погляд на право, науково обґрунтований англійським правознавцем М. ван Хоеком. Смісл цього погляду полягає у тому, що право легітимується не тільки через віртуальні тексти першоджерел права, не тільки через політичні тексти державної влади, а й через актуальні тексти, створювані самою практикою реалізації прав і обов'язків. Таким чином, відбувається певне поглинання когнітивним (пізнання) світом людини (як соціального суб'єкта, а не як окремого індивідуума), норм її поведінки (як носія прав і обов'язків, співвіднесеного з поведінкою інших суб'єктів) і тих текстів, які ці права і обов'язки визначають. Отже, ні правові тексти, ні правові цінності, ні суб'єктивна правосвідомість, ні індивідуальні посягання не творять феномена права як розрізнені елементи. Їх об'єднує правова комунікація, що виникає як інтерсуб'єктивна реальність, зв'язною ланкою якої є взаємодіючі суб'єкти, котрі використовують комунікативну функцію права для спрямування його впливу на суспільні відносини. У такій ролі полягає зміст цієї функції, що належить до системи загальносоціальних функцій, значна частина яких (у тому числі й означена) причетна до комунікативної лінгвістики, мовознавчої галузі, в якій сучасна теорія, а особливо філософія права знаходять чимало парадигмальних зацікавлень. Йдеться

насамперед про лінгвістичну прагматику, яка керується принципами динамічного підходу до мови, що увиразнюється передусім у теорії тексту, зародженні дискурсивного аналізу, в типології мовлення, зокрема у теорії функціональних стилів (у нашому контексті – юридичного мовлення) тощо.

О. Наливайко, характеризуючи поняття, класифікацію, генезис функцій права, серед інших згадує й досліджувану нами функцію, називаючи її інформаційно-орієнтаційною. Якщо ж виходити тільки з того, що сутність її, на думку науковця, «полягає у формуванні соціально корисної, позитивної спрямованості суб'єктивної складової правомірної поведінки», то така назва можлива. Далі автором пояснюється, яким чином цього досягається: «Через певні джерела – закони, постанови, укази – суб'єкти отримують інформацію *про соціальні можливості тієї чи іншої поведінки*; чому саме про таку обмежену і дозовану інформацію йдеться (підкреслено нами. – *О.Ч.*), що допомагає їм реалізовувати власні права й досягати поставлених цілей у межах чинного правопорядку». І на завершення абзаца, яким обмежується характеристика цієї функції (вже навіть той факт, що науковець звернув на неї увагу, у міру можливостей виклав свій погляд на її місце у системі функцій права, слід вважати позитивним кроком), – таке речення: «Тому цю функцію *іноді ще іменують* (підкреслено нами. – *О.Ч.*) комунікативною» [3, с. 17].

Загалом погоджуючись з міркуваннями О. Наливайка, висловленими у загальному контексті, не можемо обминути низки запитань, які виникають і на які необхідно шукати відповіді. По-перше, чому – «іноді ще іменують?» Адже комунікативна природа права – загально-визнана науково-теоретична реальність, що підтверджується навіть цитованими нами положеннями з праць А. Полякова, А. Токарської, М. ван Хоека [5] (можна у цьому зв'язку назвати прізвища ще понад десятка авторитетних правознавців). Отже, і комунікативна функція права заслуговує на нормативне визнання і відповідний науковий статус у теорії функцій права. По-друге, іменування цієї функції як інформаційно-орієнтаційної не цілком відповідає її сутності і призначенню. Аргументів – більш ніж достатньо. Не надто заглиблюючись в їх обґрунтування, звернемося до «послуг» комунікативної лінгвістики. Як відомо, комунікація у перекладі українською – спілкування. А воно, як вважає авторитетний учений в галузі комунікативної лінгвістики Ф. Бацевич, «в сучасному інформаційно-насиченому суспільстві виконує такі функції: контактну..., інформаційну..., спонукальну..., координаційну..., пізнавальну..., емотивну..., налагодження стосунків..., впливову...» [7, с. 28–29].

Очевидно, не виправдано обмежувати означену функцію лише такими комунікативними смислами, як інформація й орієнтація, позбавляючи її інших (звичайно, таких, які більше відповідають сутності комунікативної природи права). Безумовно, дослідження у цьому напрямку мають певні наукові перспективи, проте лімітований обсяг статті обумовлює потребу, виходячи із задекларованого наміру акцентувати на конкретному вимірі комунікативної функції права, розглянути такі «підфункції» (скористаємось запропонованим Н. Оніщенко та О. Лощикіним поняттям [2, с. 11], дещо переорієнтувавши його смислове навантаження), як інформативність та орієнтаційність, надаючи перевагу першій, оскільки слід враховувати її визначальне значення.

У теорії комунікативної лінгвістики інформативність комунікації вважається категорією «дискурсу, яка відображає взаємодію інформаційних просторів усіх складових дискурсу і збагачує когнітивні бази його учасників» [7, с. 327]. «Сприйняття інформації в соціальному аспекті, – зазначає теоретик інформаційного права Б. Кормич, – має винятково суб'єктивний характер. Ті чи інші дані будуть становити певну інформацію для суб'єкта лише тоді, коли він здатен їх осягнути, сприйняти, інтерпретувати. Причому зміст цих даних залежатиме від особливостей і контексту сприйняття їх конкретним суб'єктом і може бути неоднаковим для різних суб'єктів. Певна інформація (зокрема правова, адресно донесена шляхом використання комунікативної функції. – *О.Ч.*) матиме цінність для окремого члена суспільства лише в тому разі, якщо він здатен зрозуміти її значення і використати» [8, с. 9].

Як свідчить практика, в Україні комунікативна функція права саме у сенсі інформативності діє не настільки ефективно, як це може бути і має бути. О. Миронець, аналізуючи значення інформаційної складової у загальносоціальних функціях права, розглянула приклад колізійності у вітчизняній законодавчій практиці. «При прийнятті Закону, – зазначає вона, – всупереч обґрунтованим правовим позиціям законодавець вийшов за межі правового регулювання бюджетних відносин: зупинив дію окремих положень законів і вніс до ряду законодавчих актів зміни і доповнення та визнав деякі з них нечинними. Конституція України у статті 92 визначила сфери, зокрема бюджетну, які мають врегульовуватися виключно законом. Закон про Держбюджет є основним фінансовим документом держави. Через своє спеціальне призначення цей закон не повинен регулювати відносини в інших сферах суспільного життя. Конституція України не надає закону про Держбюджет вищої юридичної сили стосовно інших законів. Таким

чином, Конституційний Суд України дійшов висновку, що законом про Держбюджет не можна вносити зміни до інших законів, зупиняти їх дію чи скасовувати їх, оскільки з об'єктивних причин це створює протиріччя у законодавстві, і як наслідок – скасування та обмеження прав і свобод людини і громадянина. У разі необхідності зупинення дії законів, внесення до них змін і доповнень, визнання їх нечинними мають використовуватися окремі закони. Це означає, що допомога по народженню дитини та по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку протягом останніх років призначалася і продовжує призначатися за тими статтями закону, які визнані Конституційним Судом України неконституційними» [9, с. 70].

Констатуючи цей факт, авторка цілком справедливо резюмує: «Питання знання своїх прав щодо виплат на дитину – це вже не лише справа матерів, а й справа держави. Ст. 57 Конституції України гарантує кожному право знати свої права і обов'язки. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом» [9, с. 71].

Цей приклад (а подібних можна навести чимало) засвідчує важливість ефективного «функціонування» комунікативної функції права, завдяки якій посилюється переконання громадян у можливості реалізації гарантованих їм державою прав, у необхідності знання їх, у підвищенні вимог щодо дотримання цих прав посадовими особами. Саме таким чином і проявляється регулятивна здатність комунікативної інформативності, яку, безперечно, можна вважати надійною складовою правового механізму формування правомірної поведінки її громадян. Цей висновок підтверджує думка російського правознавця Т.Н. Радька, який пише: «Завдяки знайомству з правовими актами багато людей ознайомлюється зі структурою органів влади та управління, нерідко дізнаються, що істинно, а що ні, що правомірно, а що заборонено, як можна діяти і як не можна, які наслідки настануть внаслідок здійснення того чи іншого проступку. Право – це одне з найважливіших засобів соціальної інформації, яке використовує держава, доносячи певні відомості до всіх суб'єктів права. Ця інформація розрахована не лише на пасивну поведінку громадян; навпаки, часто вона передбачає активну поведінку громадян, приводить до досягнення позитивного результату, задоволення інтересів учасників правовідносин – громадян, посадових осіб, організацій. Законодавець, концентруючи визначену життєву інформацію через правові приписи, доводить її до учасників правовідносин, які він регулює. У цьому проявляється соціальна природа права,

властивість впливати на волю, свідомість та психіку людини, реалізуватися через її сприйняття людьми» [10, с. 244].

Отже, з цього погляду досить виразно виступає не тільки інформаційний, а й орієнтаційний (можливо його слід навіть вважати координаційним) вимір комунікативної функції права, суть якого полягає у скоординованому пізнавально-спонукальному ознайомленні соціуму з найширшим спектром правової інформації шляхом використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Що мається на увазі під поняттям «правова інформація?» Конкретну відповідь на це запитання дано у ст. 2 Закону України «Про інформацію». Це – «сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику» тощо [11]. Серед основних джерел правової інформації (ч. 2 цієї ж статті) названо Конституцію України, інші законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення ЗМІ, публічні виступи державних діячів, інші джерела інформації і правових питань.

Аналізуючи ціннісний та сутнісний виміри функцій права, доктор юридичних наук, президент видавничої організації «Юрінком Інтер» В. Ковальський вказує на потребу розглядати «внутрішньо іманентні аспекти (зокрема йдеться про ідеологічний, прагматичний та емпіричний) функцій права. Адже, на його думку, це аспекти впливу права, яке визначається як ідея (мета, місія) поширення через канали суспільного спілкування, державні інституції, ЗМІ тощо, сприймається крізь призму правової культури або ментальності і дістає вияв у певних соціальних відносинах та правових фактах». Учений вважає, що «певне уявлення про ідеологічний аспект функціонального права можна отримати, аналізуючи текст чинної Конституції України, в якому виокремлюються функції права». Зокрема таке уявлення про інформаційно-комунікативну функцію можемо мати осмислюючи ст.ст. 17, 31, 32, 34, 50, 92 Конституції України [12, с. 6].

Безумовно, визначити коло питань чи відомостей, які підлягають за згаданим Законом публічному оголошенню за посередництвом комунікативної функції права, практично не можливо та чи є в цьому потреба, адже динаміка правових подій, що повсякденно відбуваються, практично утруднює відстеження за їх перебігом, а що й казати про їх аналіз, осмислення, відповідну інтепретацію, а відтак належно прокоментоване оприлюднення. Знайти адекватні алгоритми вираження цієї

синергетичної проблеми надто складно й очевидно вже буде завданням науки, принаймні, другої половини ХХІ ст.

Та повертаючись до орієнтаційної (координаційної) підфункції комунікативної функції права, маємо наголосити на тій важливій ролі, яку вона повинна відіграти у процесі реалізації програмних нормативно-правових актів, ухвалених на найвищому рівні, щодо формування й розвитку інформаційного суспільства. Як відомо, резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 р. затверджено «Декларацію тисячоліття Організації Об'єднаних Націй» – програмний документ, що визначає основні цілі та принципи міждержавного співробітництва у цьому столітті. На розвиток положень цього документа у грудні 2003 р. прийнято міжнародно-правовий акт «Декларація принципів побудови інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті». Основною метою цього акта (п. 2) є використання потенціалу інформаційних і комунікаційних технологій для досягнення цілей розвитку, сформульованих у Декларації тисячоліття.

У розділі «Інформаційне суспільство для всіх: основні принципи» серед ключових принципів побудови відкритого інформаційного суспільства названо доступ до інформації і знань та нарощування потенціалу. Відповідно до другого принципу кожна людина повинна мати можливість опанувати навички і знання, потрібні для розуміння суті інформаційного суспільства, для активної участі в ньому і повномасштабного використання його переваг.

Як і більшість членів ООН, наша країна приєдналася до процесів розбудови глобального інформаційного суспільства. У січні 2007 р. Верховна Рада України ухвалила акт вищої юридичної сили, основні засади якого є концептуальною основою для виконання завдань розвитку інформаційного суспільства в нашій державі [12]. А це є підставою для розроблення конкретних заходів у царині комунікативно-правової політики, що, безперечно, посилять актуалізацію становлення, науково-теоретичного визнання і можливостей розвитку нового виду права – комунікативного. Адже, за А. Токарською, «розгортання моделі комунікативного права передбачає реалізацію базових принципів: а) суверенності суб'єкта комунікації; б) юридичної рівноправності учасників комунікативного процесу; в) консенсуальності; г) правової гарантованості свободи комунікації в рамках збереження та не порушення комунікативних прав і свобод іншого суб'єкта» [4, с. 5]. Підкреслимо, ці принципи за змістом і комунікативною спрямованістю наближені до задекларованих у згаданих вище нормативно-правових актах. Отже, на

цих засадах набуває виразного філософсько-правового осмислення місця і ролі комунікативної функції права у формуванні соціально корисної, позитивно спрямованої суб'єктивної складової правомірної поведінки, у реалізації прав і обов'язків членів соціуму, у досягненні поставлених перед ним цілей з орієнтацією на удосконалення і розвиток чинного правопорядку.

Висновки. Хоч у вітчизняній юридичній науці функціям права присвячено низку загальнотеоретичних досліджень, однак результати цих досліджень потребують аналітичного узагальнення, спираючись на сучасний рівень розвитку правознавства. Розгляд функцій права як цілісної системи норм дозволяє не лише систематизувати знання у процесі вивчення окремих функцій, зокрема комунікативної, а й дає можливість повніше і ґрунтовніше зрозуміти сутність цієї функції, визначити її місце у загальносоціальній системі, розкрити її значення в активізації впливу права на регуляцію суспільних відносин.

Констатуючи, що вивченню цієї функції приділено надто мало уваги, знаходимо пояснення такої ситуації в тому, що комунікативна природа права як багатоаспектного соціального феномена ще не стала предметом глибоких досліджень наших науковців, а відтак і комунікативна функція права не отримала належного наукового статусу. Пропоновані окремими науковцями характеристики значно обмежують її функціональні можливості. Щоправда, акцентуація тільки на двох специфічних властивостях – інформативності й орієнтаційності (координаційності) певною мірою пов'язане з тим, що їх слід визнати визначальними і найбільш впливовими у проявах іманентних властивостей права, що характеризують його сутнісну цілісність як соціального феномена.

---

1. Поляков А.В. Комунікативный подход в общей теории права / А.В. Поляков // Проблемы философии права. – 2006–2007. – Т. IV–V. – С. 60–67.

2. Оніщенко Н.М. Функції права: значення, сутність, система / Н.М. Оніщенко, О.М. Лошихін // Часопис Київського університету права. – 2004. – № 2. – С. 9–19.

3. Наливайко О.І. Функції права: поняття, класифікація генезис / О.І. Наливайко // Часопис Київського університету права. – 2004. – № 3. – С. 13–18.

4. Токарська А.С. Правові аспекти суспільної комунікації: монографія / А.С. Токарська. – Львів: РВК ЛьвДУВС, 2008. – 144 с.

5. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / перекл. з англ. О. Вольна, Г. Сташків / Деніс Мак-Квейл. – Львів: Літопис, 2010. – 538 с.

6. Hoek Mazk van. Law as Communication / Mape ban Xoen. – Oxford–Poztlanol. Oregon, 2002. – 224 p. (див. короткий виклад: Хоек ван М. Право как коммуникация // Правоведение. – 2006. – №2. – С. 68–91.
7. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф.С. Бацевич. – К.: Вид. центр «Академія», 2004. – 344 с.
8. Кормич Б.А. Інформаційне право: підручник / Б.А. Кормич. – Харків: БУРУН і К°, 2011. – 334 с.
9. Миронець О.М. До питання інформаційної функції права / О.М. Миронов // Правова інформатика. – 2010. – № 1 (25). – С. 67–72.
10. Радько Т.Н. Теория государства и права: учебник / Т.Н. Радько. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 576 с.
11. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
12. Ковальський В. Функції права: ціннісний та сутнісний вимір / Віктор Ковальський // Юридична Україна. – 2012. – № 9. – С. 4–9.
13. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

Чорнобай Е.Л. Коммуникативная функция права: информационно-ориентационное измерение

Определяется место коммуникативной функции в системе общесоциальных функций права, характеризуется ее роль в формировании социально полезной, положительно направленной субъективной составляющей правомерного поведения, в реализации прав и обязанностей членов социума, в достижении поставленных целей в пределах действующего правопорядка.

Ключевые слова: право, функции права, правовая коммуникация, коммуникативная функция, информация.

Chornobay O. Communicative function of the law: informative and orientative measuring

The location of communicative function in the system of general social functions of law is determined, its role in formation of socially useful, positively directed subjective constituent of legal behaviour is characterized, in realization of rights and duties of members of society, in the achievement of the goals within the limits of efficient law and order.

Key words: law, functions of law, legal communication, communicative function, information.

Стаття надійшла 27 грудня 2012 р.